

SVEUČILIŠTE U RIJECI
 FAKULTET INFORMATIKE I DIGITALNIH TEHNOLOGIJA
 Radmile Matejčić 2, Rijeka

Akadska godina 2023./2024.

OSNOVNI PODACI O PREDMETU		
Naziv predmeta	Operacijski sustavi	
Studijski program	Sveučilišni prijediplomski studij Informatika	
Status predmeta	obvezatan	
Semestar	2.	
Bodovna vrijednost i nastavno opterećenje	ECTS koeficijent opterećenosti studenata	5
	Broj sati (P+V+S)	30+30+0
Nositelj predmeta	Izv. prof. dr. sc. Božidar Kovačić	
E-mail	bkovacic@uniri.hr	
Ured	O-414	
Vrijeme konzultacija	Po dogovoru e-mailom	
Asistent	Doc. dr. sc. Vanja Slavuj	
E-mail	vslavuj@uniri.hr	
Ured	O-423	
Vrijeme konzultacija	Srijedom od 15.30 do 16.30 sati, uz obveznu prethodnu najavu e-mailom	
DETALJNI OPIS PREDMETA		
<i>Ciljevi predmeta</i>		
Cilj je predmeta usvajanje temeljnih znanja o operacijskim sustavima i procesima unutar operacijskih sustava, usvajanje znanja o osnovnim pojmovima operacijskog sustava – proces, mehanizmi usklađivanja procesa, upravljanje podacima, upravljanje memorijom – te usvajanje znanja i vještina za napredno korištenje operacijskih sustava.		
<i>Uvjeti za upis predmeta</i>		
Nema uvjeta za upis predmeta.		
<i>Očekivani ishodi učenja za predmet</i>		
Očekuje se da nakon izvršavanja svih programom predviđenih obveza studenti budu sposobni:		
<ol style="list-style-type: none"> 11. Nabrojati vrste operacijskih sustava te objasniti osnovne zadatke operacijskih sustava u odnosu na strukturu operacijskih sustava. 12. Interpretirati izvođenje programa primjenom procesa i dretvi te povezati procese i dretve sa stanjima izvođenja. 13. Analizirati mehanizme međusobnog isključivanja procesa i dretvi, te primijeniti odgovarajući mehanizam međusobnog isključivanja na rješavanju problema usklađivanje zajedničkog rada procesa i dretvi. 14. Analizirati strategije upravljanja memorijom te za konkretni problemski zadatak odabrati odgovarajuću strategiju upravljanja memorijom. 15. Analizirati vrste datotečnih sustava te odabrati odgovarajući datotečni sustav prema zadanim specifikacijama sustava. 		

<p>16. Povezati dijelove operacijskog sustava i hardversko sklopovlje korištene za upravljanje ulazno-izlaznim jedinicama.</p> <p>17. Analizirati mehanizme sigurnosti u operacijskim sustavima te opravdati primjenu osnovnih i dodatnih zaštitnih funkcija za konkretni operacijski sustav.</p>		
<p><i>Sadržaj predmeta</i></p>		
<p>Na predmetu se obrađuju sljedeći sadržaji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uvod u operacijske sustave: razvoj operacijskih sustava, osnovni zadaci operacijskih sustava, struktura operacijskih sustava. (I1) • Interakcija (veza) operacijskog sustava i strojne opreme, upravljanje procesima: konkurentnost procesa, sinkronizacija, zastoji, upravljanje procesorom. (I2, I3) • Upravljanje memorijom: straničenje, segmentacija, strategije smještaja, zaštita memorije. (I4) • Dodjeljivanje resursa, upravljanje podacima: rad s datotekama i imenicima. (I5) • Upravljanje ulazno-izlaznim uređajima: upravljački program uređaja (<i>driver</i>), hardverski upravljač uređaja (<i>controler</i>), obrada prekida. (I6) • Uloga sigurnosti i zaštita u operacijskim sustavima: mehanizmi sigurnosti, implementacija zaštite u radu procesa i dretvi. (I7) 		
<p><i>Način izvođenja nastave</i></p>	☒ predavanja	☒ samostalni zadaci
	☐ seminari i radionice	☒ multimedija i mreža
	☒ vježbe	☐ laboratorij
	☒ obrazovanje na daljinu	☐ mentorski rad
	☐ terenska nastava	☐ ostalo
<p><i>Komentari</i></p>	<p>Nastava se izvodi kombinirajući rad u učionici, rad u računalnom laboratoriju te individualni rad izvan učionice. U organizaciji nastave primjenjuje se sustav za upravljanje učenjem Merlin (https://moodle.srce.hr). Sve relevantne informacije o predmetu i njegovu izvođenju redovito će se objavljivati u sustavu Merlin pa su studentice i studenti dužni redovito pratiti sve aktivnosti predmeta u okviru sustava.</p>	
<p><i>Obavezna literatura (u trenutku prijave prijedloga studijskog programa)</i></p>		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Tanenbaum, A. S. & Bos, H. (2015). <i>Modern operating systems, 4th edition</i>. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education Inc. 2. Silberschatz, A., Galvin, P. B. & Gagne, G. (2013). <i>Operating system concepts, 9th edition</i>. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc. 3. Budin, L., Golub, M., Jakobović, D. & Jelenković, L. (2010). <i>Operacijski sustavi</i>. Zagreb: Element. 4. Kovačić, B. (2008). <i>Operacijski sustavi</i> [skripta kolegija]. 		
<p><i>Dopunska literatura (u trenutku prijave prijedloga studijskog programa)</i></p>		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Love, R. (2010). <i>Linux kernel development, 3rd edition</i>. Upper Saddle River, NJ: Addison-Wesley. 2. Shotts, W. E. (2019). <i>The Linux command line, 2nd edition: A complete introduction</i>. San Francisco: No Starch Press. 3. van Rossum, G. & Drake, F. L. (2009). <i>Python 3 Reference Manual, Python documentation manual Part 2</i>. CreateSpace Independent Publishing Platform. 4. Prezentacije i ostali materijali za učenje dostupni u sustavu za upravljanje učenjem Merlin. 		

<i>Načini praćenja kvalitete koji osiguravaju stjecanje izlaznih znanja, vještina i kompetencija</i>	
Predviđa se periodičko provođenje evaluacije s ciljem osiguranja i kontinuiranog unapređenja kvalitete nastave i studijskog programa (u okviru aktivnosti Odbora za upravljanje i unapređenje kvalitete Fakulteta informatike i digitalnih tehnologija). U zadnjem tjednu nastave provodit će se anonimna evaluacija kvalitete održane nastave od strane studenata. Provest će se i analiza uspješnosti studenata na predmetu (postotak studenata koji su položili predmet i prosjek njihovih ocjena).	
<i>Jezik izvođenja nastave</i>	Hrvatski jezik
<i>Mogućnost izvođenja na stranom jeziku</i>	Ne.

OBVEZE, PRAĆENJE RADA I VREDNOVANJE STUDENATA

Konstruktivno povezivanje

VRSTA AKTIVNOSTI	ECTS	ECTS - PRAKTIČNI RAD	ISHODI UČENJA	SPECIFIČNA AKTIVNOST	METODA PROCJENJIVANJA	BODOVI MAX.
Pohađanje nastave i aktivnosti u nastavi	2	1	I1 – I7	Prisutnost studentica i studenata na predavanjima i vježbama predmeta	Popisivanje (evidencija)	0
Kontinuirana provjera znanja	1,2	0,7	I1 – I4	Teorijski kolokvij sa sadržajima s predavanja	0 – 30 bodova, ovisno o stupnju točnosti i potpunosti	50
			I2, I5	Praktična kontrolna zadaća sa sadržajima s vježbi	0 – 20 bodova, ovisno o stupnju točnosti i potpunosti	
Seminarski rad	0,8	0,8	I2, I3	Izrada seminarskog rada	0 – 20 bodova, ovisno o ispunjenosti definiranih kriterija	20
Ispit	1	0	I5, I6, I7	Pisani ispit znanja	0 – 30 bodova, ovisno o stupnju točnosti i potpunosti	30
UKUPNO	5	2,5				100

Obveze i vrednovanje studenata – puna nastavna satnica

1. Pohađanje nastave i aktivnosti u nastavi

Nastava se odvija prema mješovitom modelu u kombinaciji klasične nastave u učionici i *online* nastave uz pomoć sustava za e-učenje prema rasporedu koji je prikazan je tablicom u nastavku. Studenti su dužni koristiti sustav za e-učenje Merlin (<https://moodle.srce.hr/>) gdje će se objavljivati informacije o predmetu, materijali za učenje, zadaci za vježbu, zadaci za domaće zadaće te obavijesti vezane za izvođenje nastave (putem foruma Obavijesti).

Studenti koji studiraju u punoj nastavnoj satnici dužni su redovito pohađati nastavu, aktivno sudjelovati tijekom nastave te izvršavati aktivnosti predmeta u okviru sustava Merlin koje će nastavnici najavljivati putem foruma. Studentice i studenti koji ne prisustvuju barem 70% od ukupnog fonda sati predavanja i isto toliko vježbi (uključujući i *online* predavanja i vježbe, izvedene sinkronim pristupom), ne mogu pristupiti završnome ispitu predmeta. U slučaju opravdanog izostanka studentice i studenti su dužni, u roku od najviše 7 dana od izostanka, donijeti valjanu (liječničku) ispričnicu. Također, studentice i studenti trebaju redovito pratiti aktivnosti predmeta u okviru sustava za udaljeno učenje Merlin (<https://moodle.srce.hr/>). Ova se aktivnost ne boduje ocjenskim bodovima.

2. Kontinuirana provjera znanja

Tijekom semestra studentice i studenti će pisati jedan kolokvij koji uključuje teorijske i praktične zadatke iz sadržaja koji je obrađen na predavanjima. Ova se aktivnost boduje s najviše 30 ocjenskih bodova. Da bi ostvarili ocjenske bodove, studentice i studenti moraju ostvariti barem 40% bodova od ukupnog broja bodova predviđenih ovom aktivnošću. Studenticama i studentima koji na aktivnosti ostvare manje od 40% bodova, dodijelit će se 0 ocjenskih bodova.

Tijekom semestra studentice i studenti će pisati jednu kontrolnu zadaću koja uključuje praktične zadatke na računalu i teorijska pitanja iz sadržaja obrađenog na vježbama. Ova se aktivnost boduje s najviše 20 ocjenskih bodova. Da bi ostvarili ocjenske bodove i stekli pravo pristupa završnome ispitu predmeta, studentice i studenti moraju ostvariti barem 40% bodova od ukupnog broja bodova predviđenih ovom aktivnošću. Studenticama i studentima koji na aktivnosti ostvare manje od 40% bodova, dodijelit će se 0 ocjenskih bodova, a moći će pristupiti popravnoj kontrolnoj zadaći koja će biti organizirana u posljednjem tjednu nastave (prema rasporedu u nastavku).

3. Seminarski rad

Tijekom semestra studentice i studenti će u manjim grupama izraditi jedan praktični seminarski rad prema zadanim uputama te ga predstaviti predmetnim nastavnicima. Ova aktivnost boduje se s najviše 20 ocjenskih bodova, ovisno o ispunjenosti definiranih kriterija koji će na vrijeme biti objavljeni. Da bi ostvarili ocjenske bodove, studentice i studenti moraju ostvariti barem 40% bodova od ukupnog broja bodova predviđenih ovom aktivnošću. Studenticama i studentima koji na aktivnosti ostvare manje od 40% bodova, dodijelit će se 0 ocjenskih bodova.

4. Ispit

Ispit je pisani rad koji uključuje teorijske i praktične zadatke vezane uz dio sadržaja obrađenog na predavanjima tijekom drugog dijela semestra. Ispit nosi udio od maksimalno 30 ocjenskih bodova, a smatra se položenim samo ako na njemu studentice i studenti postignu minimalno 50%-ni uspjeh (ispitni prag je 50% uspješne riješenosti odnosno ostvarenih 15/30 bodova).

Obveze i vrednovanje studenata – prilagođena nastavna satnica

1. Pohađanje nastave i aktivnosti u nastavi

Nastava se odvija prema mješovitom modelu u kombinaciji klasične nastave u učionici i *online* nastave uz pomoć sustava za e-učenje prema rasporedu koji je prikazan je tablicom u nastavku. Studenti su dužni koristiti sustav za e-učenje Merlin (<https://moodle.srce.hr/>) gdje će se objavljivati informacije o predmetu, materijali za učenje, zadaci za vježbu, zadaci za domaće zadaće te obavijesti vezane za izvođenje nastave (putem foruma Obavijesti).

Studenti koji studiraju u sklopu prilagođene nastavne satnice mogu izostati s najviše 50% sati nastave (predavanja i vježbi), a dužni su aktivno sudjelovati tijekom nastave (u učionici ili *online*) te izvršavati aktivnosti predmeta u okviru sustava Merlin koje će nastavnici najavljivati putem foruma.

2. Obveze i aktivnosti vrednovanja

Obveze i vrednovanje studenata koji studiraju u sklopu prilagođene nastavne satnice, jednake su onima studenata koji studiraju u sklopu pune nastavne satnice.

Ocjenjivanje

Kontinuiranim radom tijekom semestra na prethodno opisani način studenti mogu ostvariti najviše 70 ocjenskih bodova, a da bi mogli pristupiti ispitu predmeta moraju ostvariti 50% i više bodova (minimalno 35).

Ispit nosi udio od maksimalno 30 ocjenskih bodova, a smatra se položenim samo ako na njemu student postigne minimalno 50%-ni uspjeh (ispitni prag je 50% uspješno riješenih zadataka).

Ako je ispit prolazan, skupljeni bodovi će se pribrojati prethodnima i prema ukupnom rezultatu formirat će se pripadajuća ocjena. U suprotnom, student ima pravo pristupa ispitu još 2 puta (ukupno do 3 puta tijekom akademske godine).

Konačna ocjena ostvarenosti ishoda učenja na predmetu

Konačna ocjena ostvarenosti ishoda učenja na predmetu je zbroj ocjenskih bodova postignutih u kontinuiranom praćenju i vrednovanju i ocjenskih bodova postignutih na ispitu, a donosi se na sljedeći način:

A – 90% - 100%	(ekvivalent: izvrstan 5, slovna ocjena A)
B – 75% - 89,9%	(ekvivalent: vrlo dobar 4, slovna ocjena B)
C – 60% - 74,9%	(ekvivalent: dobar 3, slovna ocjena C)
D – 50% - 59,9%	(ekvivalent: dovoljan 2, slovna ocjena D)
F – 0% - 49,9%	(ekvivalent: nedovoljan 1, slovna ocjena F)

Ispitni termini

25. lipnja 2024.

9. srpnja 2024.

30. kolovoza 2024.

13. rujna 2024.

SATNICA IZVOĐENJA NASTAVE – ljetni (II.) semestar akademske godine 2023./2024.

Nastava će se na predmetu odvijati u ljetnom semestru prema sljedećem rasporedu:

predavanja: srijedom od 8.15 do 9.45 sati u predavaonici O-028

vježbe: srijedom od 10.00 do 11.30 sati (1. grupa), od 12.00 do 13.30 sati (2. grupa) i od 13.45 do 15.15 sati (3. grupa) u prostoriji O-366

Tj.	Datum	Vrijeme	Prostor*	Tema	Nastava	Izvođač
1.	6.3.2024.	8.15 – 9.45	O-028	Uvodno predavanje.	P1	izv. prof. dr. sc. B. Kovačić
	6.3.2024.	od 10.00	O-366	Uvod u rad sa sučeljem naredbenog retka. Rad s direktorijima: stablo direktorija.	V1	doc. dr. sc. V. Slavuj
2.	13.3.2024.	8.15 – 9.45	O-028	Razvoj operacijskih sustava, osnovni zadaci operacijskih sustava, struktura operacijskih sustava.	P2	izv. prof. dr. sc. B. Kovačić
	13.3.2024.	od 10.00	O-366	Osnovni rad s datotekama i uređivači tekstualnih datoteka.	V2	doc. dr. sc. V. Slavuj
3.	20.3.2024.	8.15 – 9.45	O-028	Interakcija (veza) operacijskog sustava i strojne opreme, upravljanje procesima.	P3	izv. prof. dr. sc. B. Kovačić
	20.3.2024.	od 10.00	O-366	Napredni rad s datotekama: globalni izrazi i arhiviranje sadržaja.	V3	doc. dr. sc. V. Slavuj
4.	27.3.2024.	8.15 – 9.45	O-028	Konkurentnost procesa, sinkronizacija (1).	P4	izv. prof. dr. sc. B. Kovačić
	27.3.2024.	od 10.00	O-366	Regularni izrazi. Usporedba sadržaja datoteka.	V4	doc. dr. sc. V. Slavuj
5.	3.4.2024.	8.15 – 9.45	O-028	Konkurentnost procesa, sinkronizacija (2).	P5	izv. prof. dr. sc. B. Kovačić
	3.4.2024.	od 10.00	O-366	Preusmjeravanje ulaza i izlaza: cijevi i filteri.	V5	doc. dr. sc. V. Slavuj
6.	10.4.2024.	8.15 – 9.45	O-028	Zastoji.	P6	izv. prof. dr. sc. B. Kovačić
	10.4.2024.	od 10.00	O-366	Rad s ljskom. Varijable ljske i okoline.	V6	doc. dr. sc. V. Slavuj
7.	17.4.2024.	8.15 – 9.45	O-028	Upravljanje procesorom.	P7	izv. prof. dr. sc. B. Kovačić
	17.4.2024.	od 10.00	O-366	Upravljanje poslovima. Nadgledanje procesa.	V7	doc. dr. sc. V. Slavuj
8.	24.4.2024.	8.15 – 9.45	O-028	Upravljanje memorijom: straničenje (1).	P8	izv. prof. dr. sc. B. Kovačić
	24.4.2024.	od 10.00	O-366	Upravljanje procesima: signali i prioritet procesa/posla.	V8	doc. dr. sc. V. Slavuj
9.	8.5.2024.	8.15 – 9.45	O-028	Kolokvij.	P9	izv. prof. dr. sc. B. Kovačić
	8.5.2024.	od 10.00	O-366	Kontrolna zadaća.	V9	doc. dr. sc. V. Slavuj
10.	15.5.2024.	8.15 – 9.45	O-028	Upravljanje memorijom: straničenje (2).	P10	izv. prof. dr. sc. B. Kovačić
	15.5.2024.	od 10.00	O-366	Python modul OS: osnovne usluge operacijskog sustava.	V10	doc. dr. sc. V. Slavuj
11.	18.5.2024.		online	Upravljanje memorijom: segmentacija.	P11	izv. prof. dr. sc. B. Kovačić
	18.5.2024.		online	Python moduli OS i Signal: komunikacija među procesima.	V11	doc. dr. sc. V. Slavuj
12.	22.5.2024.	8.15 – 9.45	O-028	Upravljanje memorijom: strategije smještaja, zaštita memorije.	P12	izv. prof. dr. sc. B. Kovačić
	22.5.2024.	od 10.00	O-366	Python modul Threading: višedretvenost.	V12	doc. dr. sc. V. Slavuj
13.	29.5.2024.	8.15 – 9.45	O-028	Dodjeljivanje resursa, upravljanje podacima: rad s datotekama i imenicima.	P13	izv. prof. dr. sc. B. Kovačić

	29.5.2024.	od 10.00	O-366	Python modul Threading: usklađivanje izvođenja procesa i dretvi.	V13	doc. dr. sc. V. Slavuj
14.	5.6.2024.	8.15 – 9.45	O-028	Upravljanje ulazno-izlaznim uređajima: upravljački program uređaja (<i>driver</i>), hardverski upravljač uređaja (<i>controler</i>), obrada prekida.	P14	izv. prof. dr. sc. B. Kovačić
	5.6.2024.		<i>online</i>	Samostalna izrada seminarskog rada.	V14	doc. dr. sc. V. Slavuj
15.	12.6.2024.		<i>online</i>	Uloga sigurnosti i zaštite u operacijskim sustavima: mehanizmi sigurnosti, implementacija zaštite u radu procesa i dretvi.	P15	izv. prof. dr. sc. B. Kovačić
	12.6.2024.	od 10.00	O-366	Popravna kontrolna zadaća. Predaja seminarskog rada.	V15	doc. dr. sc. V. Slavuj
16.	19.6. i 20.6.2024.		O-366	Obrana seminarskog rada.		izv. prof. dr. sc. B. Kovačić doc. dr. sc. V. Slavuj

*Napomena: upisati broj prostorije ili *online*

P – predavanja

V – vježbe